

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ І КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИКИ БЕЗПЕКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Дацко О.І., к.е.н., к.т.н., докторант Національного інституту стратегічних досліджень (Україна)

Дацко О.І. Творчий потенціал і культура як чинники безпеки сталого розвитку.

У статті висвітлені інституційні основи урахування культури та творчості для забезпечення безпеки сталого розвитку. Показана визначальна роль культури для стимулювання соціально-економічного зростання та розвитку творчого потенціалу держави. Детерміновано поняття творчого і креативного потенціалу, визначено, що в сучасних умовах людські ресурси є важливим базисом формування конкурентних переваг держави, регіону, а ефективність капіталізації ресурсного потенціалу соціально-економічної системи залежить від якості креативного потенціалу. Визначено взаємозв'язок між рівнем культурного розвитку і показниками інституційного середовища, проаналізовано динаміку глобального індексу талановитості. Обґрунтовано пріоритети стратегічного планування сталого розвитку з формуванням каркасу території та механізми капіталізації творчого потенціалу, окреслені напрями вдосконалення державної політики щодо формування людського капіталу з метою забезпечення безпеки сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, безпека, культура, творчий потенціал, креативний потенціал, інституції, каркас території, індекс талановитості.

Дацко О.И. Творческий потенциал и культура как факторы безопасности устойчивого развития.

В статье освещены институциональные основы учета культуры и творчества для обеспечения безопасности устойчивого развития. Показана определяющая роль культуры для стимулирования социально-экономического роста и развития творческого потенциала государства. Детерминировано понятие творческого и креативного потенциала, определено, что в современных условиях человеческие ресурсы являются важным базисом формирования конкурентных преимуществ государства, региона, а эффективность капитализации ресурсного потенциала социально-экономической системы зависит от качества креативного потенциала. Определена взаимосвязь между уровнем культурного развития и показателями институциональной среды, проанализирована динамика глобального индекса талантливости. Обосновано приоритеты стратегического планирования устойчивого развития с формированием каркаса территории и механизмы капитализации творческого потенциала, очерченные направления усовершенствовать государственной политики по формированию человеческого капитала с целью обеспечения безопасности устойчивого развития.

Ключевые слова: устойчивое развитие, безопасность, культура, творческий потенциал, креативный потенциал, институты, каркас территории, индекс талантливости.

Datsko O. Creativity and culture as priories of sustainable development security.

The article outlines the institutional framework taking into account the culture and creativity for sustainable development security. Shown defining the role of culture to stimulate socio-economic growth and development of creative potential. Deterministic notion of creativity and creative potential, determined that in today's human resources is an important competitive advantage of forming the basis of the state, the region, and the effectiveness of capitalization resource potential socio-economic system depends on the quality of creative potential. Correlation between the level of cultural development and performance of the institutional environment, analyzes the dynamics of global talent index. Grounded priorities Strategic planning for sustainable development of the territory forming the frame and mechanisms capitalization creativity outlined areas to improve public policy on human capital formation in order to ensure sustainable development security.

Keywords: sustainable development, security, culture, institutions, creative potential, supercreative potential, carcass of region, talent index.

Постановка проблеми. Нова ера характеризується зміною підходів до визначення основних чинників прогресу та мети суспільного розвитку. Актуалізація концепції сталого розвитку наприкінці ХХ століття обумовлена загостренням екологічних проблем, а також обмеженістю ресурсного потенціалу розвитку людства, необхідністю збалансування інтересів сучасних та майбутніх поколінь та недостатньою ефективністю стратегії розвитку, які переважно орієнтувалися на близьку перспективу і пов'язувалися з інтенсивним економічним прогресом, часто пропускаючи екологічні, соціальні, культурні пріоритети та безумовний примат безпеки людини. Навіть у найвизначніших стратегічних планах розвитку людства не були передбачені засадничі положення, які визначають необхідність урахування культури та креативності як чинників безпеки сталого розвитку. В Україні у більшості стратегічних планів розвитку важлива роль культури та творчого потенціалу не враховується взагалі або їх роль позиціонується дуже обмежено, що потребує додаткових теоретико-методологічних розробок та практичних рекомендацій щодо реформування соціально-економічної, демографічної, гуманітарної політики розвитку держави в контексті пріоритетів сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При визначенні пріоритетів Програми «Цілі розвитку тисячоліття» важлива роль культури не була обумовлена, і лише через 10 років у звіті за 2010 р. про виконання поставлених завдань наголошено на важливості культури для розвитку суспільства та досягненні цілей тисячоліття. Також у резолюціях генеральної Асамблеї ООН за 2010 та 2011 рр. задекларована доцільність та необхідність урахування культури у стратегіях розвитку та політиці окремих держав та регіонів, а також окреслено визначальний внесок культури для забезпечення сталого розвитку [1, с. 3].

У Довіді Генерального секретаря ООН «Наука, технології та інновації і потенціал культури для забезпечення сталого розвитку та досягнення Цілей розвитку тисячоліття» у 2013 р. наголошено на тому, що «Культура є відправною точкою, двигуном і гальмуючим чинником практично у всіх галузях сталого розвитку, охоплюючи соціальний вимір, економічний розвиток, екологічну стійкість, а також мир і безпеку... Пріоритет (авт. - щодо надання інвестицій для досягнення Цілей розвитку тисячоліття) надається ініціативам, спрямованим на вдосконалення нормативно-правової бази, інфраструктури, капіталізації потенціалу, розвитку освіти та навчання у сфері творчості і культури, а також захисту свободи слова та залучення громадян. Ґрунтовніший акцент на культурному контексті політики і програм розвитку забезпечує ефективніший, інклюзивний, людиноорієнтований підхід до розвитку. Уряди повинні використовувати на всіх рівнях підходи до розробки соціальної політики та політики надання державних послуг з урахуванням культурної специфіки, особливо в галузі освіти та охорони здоров'я» [2, с.14].

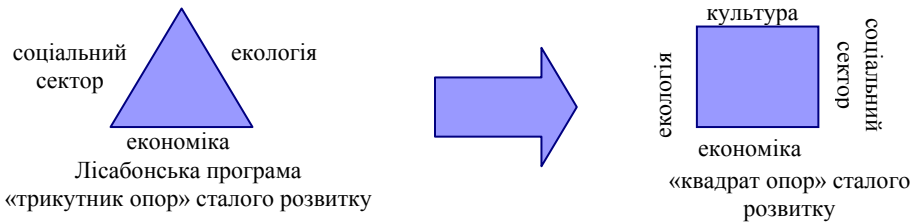
У травні 2013 р. у м. Ханчжоу (Китайська народна республіка) відбувся Міжнародний конгрес «Культура: ключ до стійкого розвитку», на якому прийнята Декларація щодо забезпечення вирішальної ролі культури в політиці сталого розвитку, яка окреслює необхідність [3, с.4-6]: включення культури в усі політичні настанови і програми в галузі розвитку; мобілізації культури і взаєморозуміння для зміцнення миру і примирення; забезпечення культурних прав для всіх з метою заохочення інклюзивного соціального розвитку; використання потенціалу культури для зниження рівня бідності та інклюзивного економічного розвитку; зацікавлення культури для забезпечення екологічної стійкості; посилення стійкості до стихійних лих та боротьби зі зміною клімату з використанням потенціалу культури; високої оцінки, збереження та передачі культури майбутнім поколінням; використання культури як ресурсу для досягнення сталого міського розвитку і управління; використання культури як основи для зміцнення новаторських і стійких моделей співробітництва.

Сьогодні формування належної культурної основи визнано важливим чинником соціально-економічного зростання у більшості стратегічних та програмних документах розвитку різних рівнів. Зокрема, у 2011 р. Міністерствами культури країн ЄС було прийнято Резолюцію Ради Європи, яка обумовлює важливу роль культури для реалізації Стратегії розвитку ЄС до 2020 року [4], і детерміновано, що культура забезпечує:

– інтелектуальний розвиток, у тому числі розвиток інтелектуальних ресурсів економіки, стимулювання активізації творчого потенціалу, освіти й інновацій, творчих індустрій як перспективного сегменту працевлаштування населення;

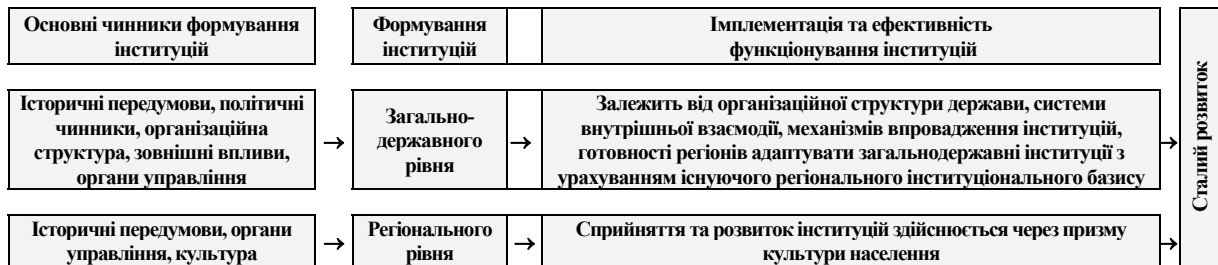
ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

– сталий розвиток (формування основи інституціональних змін, використання інформаційних технологій, зростання екологічної мобільності та позитивного впливу митців та діячів культури на зміну відношення людей до довкілля);
 – інклюзивний розвиток (сприяння міжкультурному діалогу при повазі до культурного розмаїття, посилення соціальної згуртованості та розвитку громад, залучення окремих осіб та суспільних груп до соціальної, культурної та економічної активності).
 На важливій ролі культури для гарантування сталого розвитку наголошують і науковці. Згідно з дослідженнями Дж.Гокса культуру слід позиціонувати як одну із основ сталого розвитку (рис. 1).

Рис. 1. Основні «опори» сталого розвитку. За: [5, с.47].

Також культурні коди взаємодії є визначальними при формуванні інституцій, що підтверджено результатами досліджень Г. Табеліні, який стверджує, що економічна система формується суспільними інституціями, які безпосередньо породжуються культурним середовищем (рис. 2).

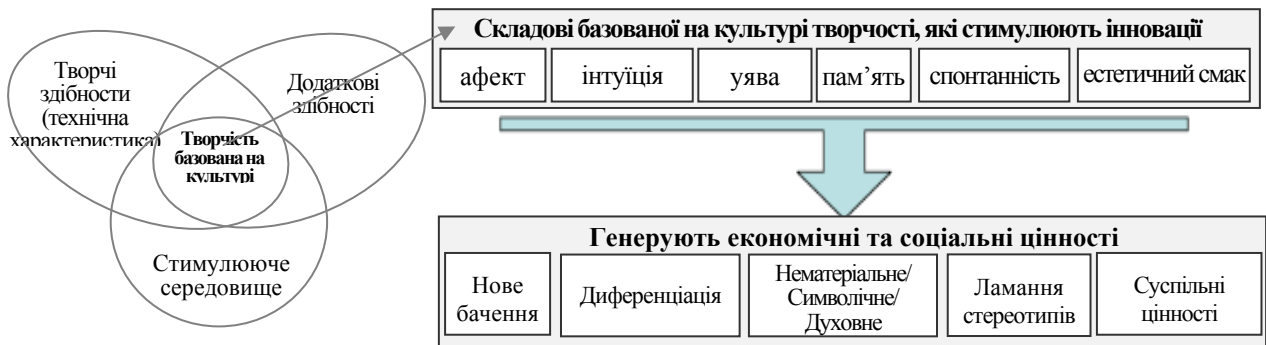

Рис. 2. Механізм стимулювання економічного розвитку. Модифіковано на основі: [6].

О.Гриценко та інші зазначають, що роль культури в сучасному суспільстві змінилася. Культура сьогодні не «орнаментальна» і не залишкова, а багато в чому визначальна для розвитку суспільства, країни, для її успіху в оточенні інших країн і народів [7]. Л. Гаріссон доводить, що причини відсталості і процвітання країн необхідно шукати в культурних відмінностях суспільства. Розвиваючи наукові теорії С.Гантінгтона та М.Грондона, Л. Гаррісон довів, що одні культурні відмінності сприяють модернізації, інші ж навпаки – гальмують економічний розвиток [8, с.79].

Крім того, що культура є основою сталого розвитку, вона також відіграє важливу роль у формуванні творчого потенціалу. М. Мохамадісад пише, що вплив культури на розвиток творчості, а, відповідно - на ефективність інноваційного розвитку, є визначальним [9]. Н. Мікула переконує, що розвиток і капіталізація творчого потенціалу значною мірою залежить від культурних детермінант середовища, в якому виховуються і працюють творчі особистості [10].

В опублікованому ООН звіті «Вплив культури на творчі здібності» визначено важливість культури для становлення особистості, змодельовано систему формування творчих здібностей залежно від культурного середовища, а також доведено вплив і цінність творчого розвитку, базованого на культурній основі для стимулювання інновацій та соціально-економічного прогресу (рис. 3)

Рис. 3. Компоненти базованої на культурі творчості і її вплив на соціально-економічні процеси. Джерело: [11].

Забезпечити прогрес і сталий розвиток без залучення творчого потенціалу неможливо. Автор теорії творчого класу Р.Флоріда, виокремлює творчих особистостей як окрему суспільну групу, і визначає, що саме ці люди є рушіями усіх суспільних процесів. Творчі особистості здатні створювати нові ідеї, продукти, підходи, стратегії, а також капіталізувати їх у суспільному житті [12]. Причому серед творчої суспільної групи виокремлюються особи наділені не лише талантом, знаннями та вміннями (творчий потенціал), але і здатністю впроваджувати інновації в суспільну діяльність (креативне ядро) [13]. Креативне ядро суспільства характеризується новим типом соціальної взаємодії, яке, як вказує В. Іноземцев, передбачає [14].

а) на рівні окремої особистості - розвиток такої системи соціально-економічних взаємин, яка буде генерувати мотивацію кожного індивіда на примноження знань, виробництво і використання інформації, підвищення інтелектуального рівня ;

б) на рівні підприємств - формування мотивації на посилення конкурентоспроможності за рахунок науково – інформаційного забезпечення виробництва, підвищення кваліфікації шляхом професійно - інтелектуальної, організаційно - кумулятивної та інноваційно-творчої взаємодії всіх складових людського капіталу ;

в) на рівні суспільства – виділення в ранг визначального пріоритету держави - економіки знань, в якій знання стають соціально значимими як " реальність".

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

«Креативне ядро» формують особи, для яких притаманний високий рівень таланту, інтелектуального розвитку, активна реалізація власного потенціалу, а також впровадження результатів власної або чужої творчої діяльності в життя суспільства. Головною мотивацією для таких осіб часто є не стільки матеріальна винагорода, скільки можливість самореалізації, професійний ріст і суспільне визнання.

Виділення невирішеної раніше частини проблеми. Втім, в Україні сьогодні системно не визначена необхідність урахування та розвитку культури та творчого потенціалу як засадничих компонент розвитку соціально-економічної системи та забезпечення сталого розвитку. У Програмних документах, таких як Стратегія демографічного розвитку в період до 2015 р., Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р. та ін. не детермінована доцільність та необхідність системного формування та розвитку творчого потенціалу та культури. Фактично вперше на державному рівні потреба формування творчого потенціалу держави визначена у Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 р. [15]. А культуру у більшості стратегічних програм соціально-економічного розвитку розглядають дуже вузько: як об'єкти історико-культурної спадщини та систему їх збереження, мистецьку освіту та культуру як чинник розвитку туризму. Пріоритет розвитку людини, гарантування її безпеки та використання її творчого потенціалу для гарантування сталого розвитку також у програмних документах окреслені недостатньо чітко. Натомість науковці дедалі частіше наголошують на тому, що розвиток людини – основний пріоритет сталого розвитку, а капіталізація людських ресурсів, особливо творчого потенціалу – базисна передумова формування конкурентних переваг та гарантування прогресу. Зокрема колективом науковців НАН України у «Національній парадигмі сталого розвитку України» визначено, що «метою довгострокової стратегії сталого розвитку України є вдосконалення суспільного середовища на гуманістичних засадах сталості та безпеки; формування вільної, забезпеченої всіма можливостями для самовиявлення, фізично та духовно розвиненої особистості, яка живе в гармонії із собою, іншими людьми й навколишнім світом. Її ідеологічною основою є людиноцентрична система цінностей, що передбачає створення ефективних каналів соціальної взаємодії та механізмів формування людського і соціального капіталів, умов для максимальної реалізації інтелектуального, культурного творчого потенціалу людини і соціуму в цілому» [16, с.56]. Трансформація підходів до розуміння пріоритетів сталого розвитку та гарантування безумовного примату безпеки людини вимагає нових підходів до формування бачення стратегічних цілей і чинників його досягнення.

Тому метою статті є визначення теоретико-методологічних основ урахування творчого потенціалу і культури як пріоритетів безпеки сталого розвитку.

Результати. Вважасмо, що безпека сталого розвитку (економічний аспект) - це такий стан національної економіки, за якого забезпечуються захист національних інтересів, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, можливість реалізації потенціалу, здатність до розвитку та захищеність життєво важливих інтересів людей, держави, збережність ресурсів розвитку для майбутніх поколінь, гарантування самовідтворення економічної системи держави та забезпечення людського розвитку у стратегічній перспективі.

Ї гарантування неможливе без належної капіталізації людських ресурсів, найперше – творчого потенціалу суспільства. У світовому масштабі частка ВВП, продукована творчими особистостями, демонструє стійку тенденцію до зростання. Тому розвинені країни сьогодні оцінюють кількісні та якісні параметри цього людського ресурсу, розробляють програми його капіталізації, зокрема складаються карти розміщення творчих особистостей на території країни і окремих регіонів, при дефіциті власного творчого ресурсу, впроваджуються проекти його додаткового залучення з інших регіонів і держав [14].

Розвиток творчого потенціалу неможливий без належної культурної основи. А тому у європейському просторі культура сьогодні розглядається ключовий чинник формування і розвитку творчості (рис. 4):

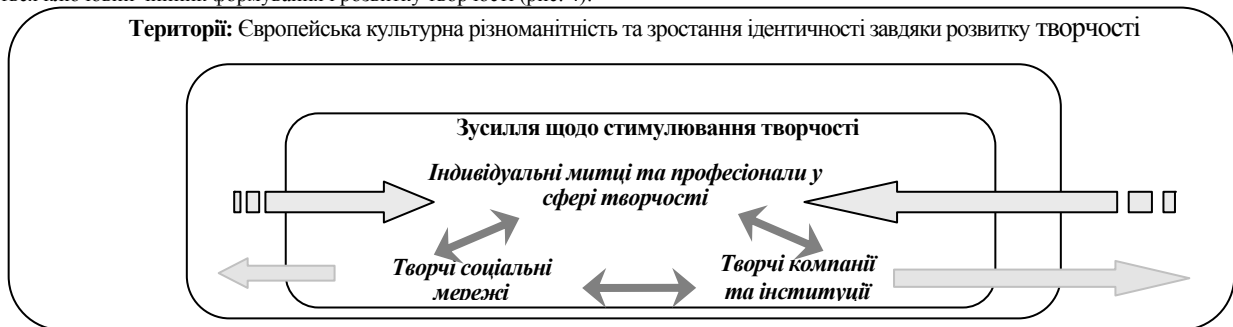

Рис. 4. Культура як джерело творчості. Джерело: [17].

У XXI столітті творчі особистості – головна конкурентна перевага національних економік [18]. На цьому наголошують і фахівці ООН, оголосивши 2009 рік роком творчості та інновацій. У 2007 р. одним із провідних агентств з підбору керівників кадрів „Heidrick & Struggles“ спільно із „The Economist Intelligence Unit“ оцінено глобальний індекс талановитості (англ. – „Global Talent Index“), який відображає ресурси країни чи регіону з підготовки кваліфікованих кадрів та формування творчого потенціалу. Індекс оцінювався з використанням семи незалежних показників: демографічні; якість системи обов'язкової та вищої освіти; якість робочої сили; середовище виявлення і розвитку талантів; відкритість середовища для залучення талановитих осіб [19]. Згідно з оцінками 2007 р. Україна входила до двадцятки країн з найвищим рейтингом талановитості. Причому за експертними оцінками у 2012 році її рейтинг покращувався. У 2011 р. сформований новий рейтинг з урахуванням додаткових чинників і складений прогноз до 2015 р., у якому Україна посідає у 2011 р. 43 місце, а згідно з оцінками на 2015 рік – 42 позицію у рейтингу з 60 країн, тоді як Польща – 29 позицію у 2011 та за прогнозами 28 позицію – у 2015 р. Лідерами ж світового рейтингу за глобальним індексом талановитості у 2011 р. є та залишатимуться за прогнозами у 2015 р. США (1 позиція), Данія (2 позиція), Фінляндія (3 позиція) [20].

У листопаді 2010 року лідери найрозвиненіших країн світу (великої двадцятки) погодили спеціальну стратегію, якою обумовили необхідність підвищення кваліфікації робочої сили для забезпечення потужного, стійкого і збалансованого зростання [21, с.14].

Незважаючи на активізацію зусиль розвинених країн щодо актуалізації потенціалу культури і творчості, в Україні, як і більшості пострадянських країн, значення цих компонент для гарантування сталого розвитку ураховується обмежено: основна увага приділяється розвитку економіки, соціальної сфери та екології. У більшості стратегій регіонального розвитку культура позиціонується дуже вузько (на рівні забезпечення мінімальних культурних потреб населення, охорони історико-культурної спадщини та розвитку культурного туризму) [23].

Як результат відсутності ініційованої державою стратегії формування спільної культурної основи розвитку України, констатуємо прояви загрозливих для соціально-економічної системи явищ: нерозвиненість та недосконалість інституційного забезпечення розвитку держави, виникнення та поширення деструктивних проявів неформальних інституцій (бюрократії, корупції), деградація культурного рівня населення, особливо у сільських поселеннях, недовість більшості організаційно-економічних механізмів реалізації стратегічних планів розвитку через інституційні пастки, які породжуються недосконалістю культурного середовища, посилення геокультурних ризиків та ін. Також окремі науковці зазначають, що результатом недосконалої гуманітарної політики є поширення у сільських регіонах України культури бідності [24].

Констатуємо, що лише в останні роки керівництво держави почало приділяти увагу питанням дослідження та формування творчого потенціалу України. Однак такі зусилля не мають системного характеру і сьогодні важлива роль творчого потенціалу у забезпеченні сталого розвитку враховується обмежено, що посилює загрози соціально-економічній, гуманітарній, політичній безпеці держави як на

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

сучасному етапі, так і у майбутньому, зокрема:

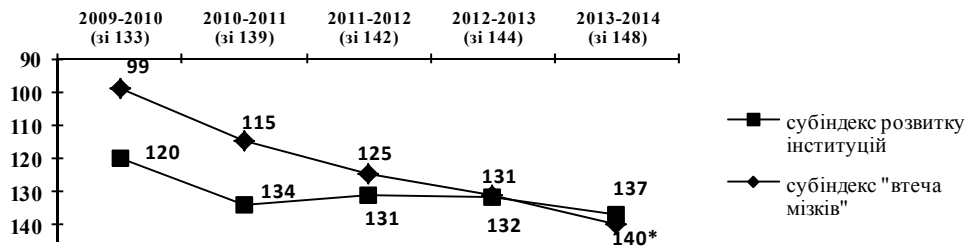
1) головною загрозою як в процесі розробки, так і реалізації стратегічних планів досягнення цілей сталого розвитку, особливо на регіональному рівні, є недостатність або некомпетентність креативних осіб, які здатні реалізувати і зацікавлені в реалізації розроблених завдань, причому як на рівні управлінському, так і на рівні виконавському;

2) творчий потенціал держави практично не досліджується, не проводиться оцінка впливу міграційних тенденцій на його стан і перспективи розвитку. У більшості випадків ведеться моніторинг тільки кількості та переміщення кадрів вищої кваліфікації (дослідників, кандидатів і докторів наук), а відповідно, не розробляються комплексні програми акумулювання та активізації креативного потенціалу. Часто креативні особи, які здатні капіталізувати ресурсний потенціал та сприяти досягненню пріоритетів сталого розвитку, взагалі не залучаються до процесів розробки планів розвитку та їх реалізації, а за відсутності можливостей самореалізації, - посилюється їх схильність до міграції;

3) відтік творчих особистостей загострює проблеми трудових ресурсного забезпечення. Притому, що в областях, близько розташованих до Азійського регіону, активізувалася імміграція низькокваліфікованих, переважно нелегальних мігрантів, що зумовлює погіршення соціального клімату цих регіонів;

4) знижується конкурентоспроможність держави та окремих регіонів, в першу чергу через погіршення показників людського капіталу, невикористання чи неефективне використання ресурсного потенціалу, посилення явищ депресивності.

Результатом недостатньої розвиненості системи культурних цінностей є надзвичайно низький рейтинг України за показниками субіндексу розвитку інституцій глобального індексу конкурентоспроможності. Також відсутність державної стратегії щодо акумулювання та активізації творчого потенціалу сприяють позиціонуванню України як одного із світових лідерів за інтенсивністю «втечі мізків» (рис.5).

*- у звіті з глобальної конкурентоспроможності за 2013-2014 рр. показник «втеча мізків» замінений показником «здатність країни утримувати таланти»

Рис. 5. Динаміка субіндексів розвитку інституцій та «втечі мізків» індексу глобальної конкурентоспроможності України за 2009-2014 рр. Складено за даними: [24].

Недосконалість та незбалансованість культурної політики на галузевому, державному та регіональному рівні зумовлює посилення загроз для культури безпеки усіх компонент сталого розвитку в Україні (зниження рівня економічної, екологічної, побутової культури, духовності та інтелектуального розвитку).

Для вирішення цих проблем необхідним є системне бачення стратегії сталого розвитку, яке, зокрема, передбачає просторове планування розвитку територій і урахування пріоритетів сталого розвитку. На нашу думку, одним із оптимальних таких підходів є формування каркасу території (рис.6).

Рис. 6. Опорний каркас території регіону. Модифіковано за: [25, с.41].

Опорний каркас території є багаторівневою, поліфункціональною, динамічною структурою, кожна з підсистем якої залежить від динаміки та специфіки інших, а отримати сумарний позитивний соціально-економічний ефект (враховуючи пріоритетну мету – сталий розвиток) для території неможливо, коли не функціонує або функціонує неефективно хоча б одна із зазначених на рис. 7 підсистем, а також інфраструктура, яка забезпечує збалансування і їх взаємодію, потенціал яких активізується творчими людьми.

Формуючи каркас території, необхідно урахувувати культурні детермінанти населення, особливо творчого класу. Розробляючи програми та стратегії досягнення сталого розвитку, необхідно визначити ті культурні чинники екологічної, економічної, художньої, побутової культури, які можуть сприяти чи гальмувати процес досягнення поставлених завдань, а також визначатимуть критерії безпеки сталого розвитку.

Також для підвищення ефективності капіталізації творчого потенціалу необхідно вдосконалити державну політику щодо розвитку людського потенціалу, використовуючи таку концептуальну схему (рис.8):

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

Рис. 8. Концептуальна схема капіталізації людського потенціалу для досягнення цілей сталого розвитку. Складено автором.

Вважаємо за необхідне прийняти такі пріоритетні заходи з удосконалення програм активізації та капіталізації творчого потенціалу з метою забезпечення сталого розвитку:

– розробка та впровадження методологічних підходів щодо аналізу та планування динаміки каркасу території (типової схеми з урахуванням ключових підсистем: економіки, екології, соціальної сфери, культури, а також інфраструктури), з обов'язковою оцінкою і прогнозуванням стану творчого, і в зокрема, креативного потенціалу (впровадження обліку творчих, у т.ч. креативних осіб, формування відповідних баз даних і карт їх просторової локалізації), механізмів його виявлення, акумулювання і капіталізації;

– формалізація механізмів, які забезпечують ефективніше залучення креативних осіб до планування та реалізації програм соціально-економічного, екологічного, культурного, політичного розвитку, зокрема шляхом відкритих конкурсів на заміщення вакантних посад керівників, а також при розробці планів розвитку, з обов'язковим публічним контролем за їх прозорістю з боку громадських організацій ;

– з метою розвитку творчого потенціалу в найближчій і далекій стратегічній перспективі, забезпечити розвиток талановитих осіб в системі освіти і народження, гарантуючи не тільки розвиток творчих здібностей, але й формуючи умови для самореалізації, професійного зростання та активної участі творчих осіб у досягненні цілей сталого розвитку.

Висновки:

1. Загалом можемо констатувати, що творчий потенціал та культура суспільства у широкому розумінні цього поняття є важливими чинниками формування безпеки сталого розвитку, які необхідно системно досліджувати та урахувати у всіх стратегічних документах розвитку.

2. Оскільки основною метою сталого розвитку є гарантування безпеки людини, а також забезпечення її всебічного розвитку, з урахуванням балансу інтересів «людина - довкілля», «людина - економіка», «людина-суспільні групи», «людина – цивілізаційні надбання», системний розвиток культури безпеки в межах цих суб'єктів взаємодії є важливим завданням державної політики на усіх рівнях.

3. Культурні детермінанти сьогодні є одними з найважливіших параметрів людського прогресу, які з огляду на критерії сталого розвитку визначають специфіку економічної, екологічної, соціальної, художньої культури, а відповідно можливість гарантування безпеки сталого розвитку за цими напрямками.

3. Основним рушієм досягнення цілей сталого розвитку є людина, реалізація творчих здібностей якої у соціально-економічній системі є основною передумовою формування інноваційного базису розвитку та капіталізації ресурсного потенціалу держави.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

* Culture: a driver and an enabler of sustainable development Thematic Think Piece / UNESCO: UN System Task Team on the Post-2015 UN Development Agenda//, 2012, - 10 p. [Internet resource]. - Access: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/post2015/pdf/Think_Piece_Culture.pdf.

* Report of the Secretary-General on "Science, technology and innovation, and the potential of culture, for promoting sustainable development and achieving the Millennium Development Goals" for the 2013 Annual Ministerial Review [Internet resource]. - Access: http://www.un.org/en/ecosoc/docs/adv2013/13_amr_sg_report.pdf.

* Международный конгресс «Культура: ключ к устойчивому развитию»; Декларация «Обеспечить центральное место культуры в политике устойчивого развития» / Принята в Ханчжоу, Китайская Народная Республика, 17 мая 2013 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/culture-and-development/hangzhou-congressCLT-2013/WS/14>.

* Council conclusions on the contribution of culture to the implementation of the Europe 2020 strategy (2011/C 175/01) [Internet resource]. – Access: http://ec.europa.eu/culture/news/council-conclusions-on-the-contribution-of-culture-to-eu-2020-and-on-mobility-information-services_en.htm.

* Hawkes J. The fourth pillar of sustainability. Culture's and Local development / John Hawkes. – Melbourn: Cultural development Network, 2001. – 183 p.

* Tabellini G. Culture and institutions: economic development in the regions of Europe / Guido Tabellini (IGIER, Bocconi University) [Internet resource]. – Access: <http://www.econ.ubc.ca/fpatrick/lecturecultabellini.pdf>.

* Особливості соціокультурного розвитку сучасного суспільства й оновлення ролі культури в ньому / О.А. Гриценко (редактор-упорядник), В.В.Солодовник, М. Рябчук, І.С. Булкіна, Н.К. Гончаренко, О.В. Ірванець, І.А. Кулінкович [Електронний ресурс]. – Режим

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/zv_2009-10-1.php

- * Harrison L.E. The Central Liberal Truth: How Politics Can Change a Culture and Save It from Itself / Lawrence E. Harrison. – Oxford University Press, 2008 – 288 p.
- * Mohammadisad M. A Culture Model as Mediator and Repository Source for Innovation / Mohammad Mohammadisad // Higher Education Studies. – 2012. – Vol. 2, № 2 (June). – P.146-154.
- * Мікула Н.А. Роль культурних детермінант особистого розвитку на шляху до інноваційного суспільства Дацко О.І., Мікула Н.А. // Україна і її регіони на шляху до інноваційного суспільства: [колективна монографія] / Під загальною редакцією В.І. Дубницького, І.П. Булеєва / НАН України Ін-т економіки промисловості, Донецький економіко-гуманітарний інститут, Академія економічних наук України: кол.монографія. – Донецьк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2011. - Т.2. - 532 с. - С. 66-79.
- * The impact of culture on creativity: A Study prepared for the European Commission (Directorate-General for Education and Culture) ec.europa.eu/culture/documents/study_impact_cult_creativity_06_09.pdf.
- * Florida R. The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community, and Everyday Life / Richard Florida. – N.Y.: Basic Books, 2003. – 464p.
- * Креативный класс и стратегия опережающего развития // Подберезкин А. Человеческий капитал / Подберезкин А. – М.: Европа, 2007. – С. 368–377.
- * Иноземцев В.Л. Теория постиндустриального общества как методологическая парадигма российского обществоведения / В.Л. Иноземцев // Вопросы философии. – 1997. – №10. – С.34.
- * Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року: Затверджена Указом Президента України від 27 вересня 2013 року №532/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/16094.html>.
- * Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред.академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с.
- * Negus K. Creativity, Communication and Cultural Value / Keith Negus, Michael Pickering. – Sage Publication, 2004. – 192 p.
- * Nordic Creative Industries Green Paper: Connecting the Creative Matrix [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nordicinnovation.net/_img/creative_economy_green_paper_-_connecting_the_creative_matrix.pdf.
- * Schifferes S. The global war for talent /S. Schifferes // Economics reporter, BBC News, Bangalore [Internet resource]. – Access: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/6293349.stm>.
- * Overall Talent Index scores 2012 / Heidrick & Struggles / Overall Talent Index 2007 – 2012 [Internet resource]. – Access: <http://www.weknowglobaltalent.com/gti/print/gti/all/1/2012>.
- * Overall Talent Index 2011 - 2015 [Internet resource]. – Access: <http://www.weknowglobaltalent.com/gti/print/gti/all/1/2015>.
- * A Skilled Workforce for Strong, Sustainable and Balanced Growth/ A G20 Training Strategy International labour office, Geneva, November 2011. – 48 p. [Internet resource]. – Access: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/integration/documents/publication/wcms_151966.pdf.
- * Роль культури у формуванні системи економічної безпеки України в умовах глобалізації/ Дацко О.І.// Основи формування економічної безпеки країни: кол.монографія / за заг. ред. д.е.н. І.П. Мойсеєнко. – Львів: ЛьвДУВС, Сполом, 2011. – 208 с. – С. 187-197.
- * Кириченко І. Культура бідності чи соціальна ізоляція? / І. Кириченко // «Дзеркало тижня. Україна». – №3. – 2012, 27 січня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/kultura_bidnosti_chi_sotsialna_izolovanist.html.
- * The Global Competitiveness Report (2009-2010, 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013, 2013-2014)[Internet resource]. – Access: www.weforum.org/reports.
- * Конкуренцеспроможність територій: практ. посіб. / А. Ткачук, В. Толкованов, С. Марковський, Н.Мікула, О.Дацко, О.Пастернак. – К.: Легальний статус, 2011. – 252 с.

DIAGNOSIS OF PROJECT MANAGEMENT MATURITY AS A SOURCE OF INFORMATION ABOUT FACTORS AFFECTING EFFICIENCY OF PROJECT MANAGEMENT

Dolata M., Ph.D., Assistant Professor, Department of Organisation and Management Theory, Poznan University of Economics (Poland)

Долата М. Діагностика завершеності процесу управління проектами як джерела інформації про фактори, що впливають на ефективність проект-менеджменту.

Метою даної статті є обговорення питання щодо завершеності процесу управління проектами з точки зору здатності організації до виявлення факторів, що впливають на ефективне управління проектами. Зрозуміло, що, якщо не буде структурованого та наукового підходу до практики управління, організації опиняться в океані організаційного розвитку і, таким чином, будуть не в змозі впоратися з численними викликами, які сучасна епоха їм кидає. Відправною точкою для дискусії є подання характеристик організаційної завершеності проектного менеджменту та окремих своїх моделей, що дозволяє в статті прийти до висновку, що організації, які мають можливість майстерно керувати проектами, функціонують більш ефективно і можуть впоратися із змінами, а також зрозуміти причини їхніх успіхів і невдач, і, як наслідок, використати їх наслідки для власної вигоди, тобто розвитку організації.

Ключові слова: управління проектами, завершеність організаційного управління проектом, розвиток організації.

Долата М. Диагностика завершенности процесса управления проектами как источника информации о факторах, влияющих на эффективность проект-менеджмента.

Целью данной статьи является обсуждение вопроса о завершенности процесса управления проектами с точки зрения способности организации для выявления факторов, влияющих на эффективное управление проектами. Ясно, что, если не будет структурированного и научного подхода к практике управления, организации окажутся в океане организационного развития и, следовательно, будут не в состоянии справиться с многочисленными вызовами, которые современная эпоха им бросает. Отправной точкой для дискуссии является представление характеристик организационной завершенности проектного менеджмента и отдельных своих моделей, что позволяет в статье прийти к выводу, что организации, которые искусно управляют проектами, функционируют более эффективно и могут справиться с изменениями, а также понять причины их успехов и неудач, и, как следствие, использовать их последствия для собственной выгоды, то есть развития организации.

Ключевые слова: управление проектами, завершенность организационного управления проектом, развитие организации.

Dolata M. Diagnosis of Project Management Maturity as a Source of Information about Factors Affecting Efficiency of Project Management.

The aim of this article is to discuss the issue of project management maturity from the perspective of an organisation's ability to identify factors affecting efficient project management. It is clear that unless there is a structured and scientific approach to the practice of management, organizations would find themselves adrift in the Ocean called organizational development and hence would be unable to meet the myriad challenges that the modern era throws at them. The starting point for the discussion is a presentation of the characteristics of organisational project management maturity and its selected models, which allows, further in the article, to conclude that organisations which master project management perfectly